

Razmišljanja o izvoru Slovencev segajo tudi do Venetov

Zanimiv pojav je, kako se med Slovenci kar naprej pojavljajo domneve in hipoteze o naši preteklosti in izvoru. V šoli so nas učili, da smo Slovenci prišli iz Zakarpatja v 6. stoletju, ob koncu starega in na pragu srednjega veka. Toda, to nas nekako ne zadovolji: vse skupaj je ovito v tančico časovne oddaljenosti, ki je po svoje tudi nekam skrivnostna sredi tujega morja in tuje zgodovine. Vprašanja ostajajo in skušamo si odgovoriti nanje kakor pač znamo, vsak po svoje, vpletajoč vanje vsak svojo hipotezo. Po knjigi o našem "skandinavskem izvoru", po oni o našem "etruščanskem izvoru" ter po mnogih drugih "izvorih", ki so si jih razni avtorji zamislili in omislili, imamo pred seboj hipotezo o "Venetih", ki prihajajo sicer z Dunaja, a izpod peresa primorskega, ajdovskega rojaka. Za "bon mot" bi lahko dejali, da če se že veliki narodi, kakor so Američani ali Rusi, ukvarjajo z znanstveno fantastiko usmerjeno v prihodnost, se mi prav radi s podobno fantastiko, le da je naša usmerjena v preteklost. Spominjam se še, kako sem na en mah kontroliral hipotezo o našem "skandinavskem" izvoru. Vzel sem besedo, za katero je avtor trdil, da je neovrgljivo skandinavskega izvora ter z njo pokukal v srbski slovar. Tam sem našel skoraj isto besedo. Mar je torej tudi srbsčina skandinavskega izvora? To pa bi bilo v precej nepomirljivem nasprotju s hotenjem in željami danes že pokojnega avtorja, Franca Jeze, ki se je trudil predvsem postaviti zid med nami in Balkanom. Morda pa je bilo vse skupaj povezano s skupnim pra-indoevropskim jedrom? S tem je seveda teza o partikularnem razmerju med nami in Skandinavci precej izgubila na ostrini in diskriminacijskem potencialu, vsa zadeva pa je izgubila na mikavnosti.

Naj kar takoj priznam, da sem do šaljive teze o našem venetskem izvoru bolj dobrohotno razpoložen. Dejstvo je namreč, da je skupno ime mnogih naših severnih sosedov za Slovane, Veneti ali Vendi. Ne le avstrijski Nemci uporabljajo ta naziv za koroške Slovence (Windsche), ampak podobnega celo Finci za Ruse (Venee), kar je vsekakor zanimivo, čeprav v tančico skrivnosti ovito. V nasprotju s Šavlijem pa menim, da ni potrebno, da vsled tega zanikamo našo priselitev iz Zakarpatja. Finci vedo povedati za Ruse – Venee, da so se tudi ti v 7., 8. stoletju priselili njim naproti iz jugo-zahoda, se pravi že spet iz Zakarpatja, ki je moralo služiti kot žarišče in izhodišče za vse slovanske narode. Lahko, da smo

v severnjaških očeh bili "Vendi" že v Zakarpatju in smo potem to ostali še naprej po selitvi.

To pa seveda zastavlja vprašanje, zakaj so "Veneti" tudi prebivalci vzhodne Padske nižine? Ime je še predrimsko, iz česar Šavli sklepa na njihovo in našo prisotnost na teh tleh od pamtiveka. Pa ne le na teh, Šavli opaža in beleži znake te venetsko-slovenske prisotnosti povsod, kamor ga noga zanese, od Male Azije do Pirenejev. To je seveda hudo tvegano početje. Saj je mogoče stvari razložiti tudi drugače, manj zanosno: morda so bili benečanski "Veneti" indoevropski narod, ki je bil na kakšen način, po jeziku in kulturi Slovanom podoben, od česar podobno ime. Morda so tudi oni, več sto ali tisoč let pred nami prišli iz Zakarpatja. Na narodnostnem področju so stvari komplicirane: če primerjamo posamezne indoevropske veje med seboj, vidimo, da se najprej združujejo v poddebla in šele na koncu v najširše deblo. Recimo, slovanski in baltski narodi so si bližnji med seboj in verjetno izhajajo iz skupnega poddebla, kakor pa slovanski in germanski ali pa grški. V teku tisočletij so bile možne najrazličnejše ločitve in diferenciacije. Če pa stvari gledaš od daleč, se pojavi poenotijo in združijo, čeprav so od blizu še tako različni.

Kot mlad fant sem se nekoč sprehajal po pomolu z gospodično iz tržaške družbe ter jo vprašal, kakšen jezik govorita Madžarki, ki sta se pred nama vneto pričkali. "Slovansko" mi je odgovorila brez trohice dvoma, v dokaz velikanske možnosti neznanja in predsodkov na jezikovnem področju. Zanj so bili vsi tujci v Trstu, ki so uporabljali nekaj več sičnikov od tistih, ki jih pozna italijanščina, kratkomalo "Slovani". Še pojma ni imela o neskončni narodnostni raznolikosti Srednje in Vzhodne Evrope. Podobno so bili lahko za germanske severnjake vsi južnejši narodi slovanskega tipa in sličnosti "Veneti". Ne moremo izključiti, da bi bili predrimski Veneti iz Benečije take vrste ljudje, ki so potem dali ime deželi. S tem pa seveda že spet zaidemo na indoevropsko poprišče, ki ima to lepo značilnost, da razlaga vse ali nič, saj že od kratkih hlač vemo, da smo vsi Indoevropejci, mi, Italijani, Nemci, Grki, Albanci, pa še kdo drug in morda tudi Veneti. Trdimo lahko karkoli, in trditev ima to lepo lastnost, da je zmeraj resnična, ne da bi bila potrebna kakega posebnega dokazovanja.

Jezikoslovje ni od muh! To ni kaka precizna znanost, kot

K pojavu narodne patologije

na primer matematika ali fizika, da prav tu pri Šavliju marsikaj šepa. Kadar so teze in odgovori nanje tako megleni, se človek tem raje ustavi pri manjših stvareh, kjer je možna natančnejša opredelitev. Samo dve cvetki, ki sem ju pobral iz knjige, ker po naključju poznam točne odgovore:

– Za Šavlija so tudi švicarski Retoromani Veneti, se pravi v bistvu bivši Slovenci, kar sklepa iz številnih imen, ki so po njegovem mnenju slovenskega izvora in ki jih je tamkaj zabeležil. Gora "Crastagüzza" je zanj kratkomalo naša Krestavica. Ker sem na tem hribu že stal, prav dobro vem, da je to v resnici retoromanska "Cresta agüzza", kar bi se italijansko dejalo "Cresta aguzza" po naše pa "ostri greben". Mi se ponavadi kaj radi pritožujemo, da zahodni jezikoslovci ne znajo slovanskih jezikov, spričo česar ustrelijo marsikaterega kozla, ko se lotijo naših imen, toda nekdo, ki se kot jezikoslovec spušča v kraje, kjer prebivajo Romani ene ali druge vrste, bi pač moral zelo dobro poznati te jezike, preden bi lahko presodil in dosodil kakšno besedo nam ali drugim v prid;

– drug takšen primer je "Padana", ki jo Šavli kar naprej uporablja. Po naše se temu pravi Padska nižina, "padana" je le prilastek samostalnika "nižina" (pianura).

Kruh jezikoslovca ni tako preprost, kakor bi se zdelo na prvi mah in na podlagi prvega navdušenja; mnogo ga je treba prežvečiti, preden bi človek lahko upal priti do epohalnega odkritja!

Vendar pa na Šavlija ne bi vrgel tako težkega križa, kakor so ga te dni v neki tržaški reviji. Duh znanosti ni samo v podrobnih in pedantnih raziskavah, kjer od samih dreves ne vidiš gozda, kar se pri neki slovenski znanosti tako dogaja. Duh znanosti je tudi v smelih hipotezah. Šavlijeva je smela in po moje ni čisto iz trte izvita. Nekaj je za njo, čeprav ni jasno, kaj.

Kolebamo med slovansko in indoevropsko splošnostjo v oddaljeni preteklosti. Nekje vmes pa se skriva resnica o nas samih, ki je še nismo odkrili. Da bi jo odkrili, bi bilo verjetno potrebno veliko, veliko podrobnega in natančnega dela ter znanja na raznih področjih, ne le v jezikoslovju. Vendar pa je znanstvena zasluga že v tem, da si pokazal na problem.

Karlo Leša

Sprejeti slovenstvo, kakršno je v svoji čisti dejanskosti v času in prostoru, se pravi brez vsakršne mitične prvine, ni videti najlažja stvar. Zakaj to se pravi sprejeti dvo-milijonsko pristnost sredi šestmilijardnega planeta, kjer neizpremenljivo kraljuje bolj princip mase kot princip energije. To tembolj, ker gre za pristnost brez lastne državne identitete, sredi več ali manj roparsko razpoložene sosesčine, ob nenehni hitri eroziji oboda, brez kakršnekoli odmevnosti onkraj meja, v brezmočnem sanjanju slovenskega nobelovca in slovenskega svetnika.

Da se je s tem tostransko vsekakor minoritarnim slovenstvom s težavo izmirjal celo slovenski genij, za to je dovolj dokazov. To npr. dokazuje sicer absolutno nretorični Prešeren s svojim le retoričnim *Največ sveta otrokom sliši Slave*. To dokazuje sicer sarkastično talentirani Cankar z znamenito legendo o človeku, ki mu še gospod Bog ne more pomagati, ko zve, da gre za Slovence. To dokazuje sicer intelektualno nabiti Kocbek, ko zapiše misel, po kateri naj bi imel Bog s Slovenci prav posebne namene.

To bi bila študija, ki jo ponujam psihologom, v kaj vse se ta nacionalnost rešuje: v panslavistično predimenzioniranje, v viktimestično edinstvenost, v poslanstveno izjemnost.

Rešuje se tudi, na kulturno manj kvalitetni ravni, v etnogenetično fantaziranje, v več ali manj znanstvenem pobegu od slovanskega porekla. Temu kompleksu – zakaj gre za kompleks – se slovanstvo prikazuje kot nekaj manj evropskega, rustikalno zaznamovanega, civilizacijsko zaostalega, politično primitivnejšega, kulturno manj odmevnega (Slavica non leguntur).

Poiščimo si torej drugačen izvor, ki nam bo dal imenitnejšo civilizacijsko utemeljitev. Stran od podkarpatskih step z njihovim pastirskim nomadenjem! Svoj slovenski šotor samozvestno razpnimo kje v smeri sončnega zahoda, od severnih fjordov do sredozemskih obal!

V tej evazijski težnji, ne v kakšnem čistem znanstvenem erosu, je treba iskati vznik določenih zakasnelih jezikoslovskih poklicev.

Moj dragi že pokojni prijatelj Franc Jeza je šotor razpel v Skandinaviji. S tem se je tudi načelo najino dolgoletno prijateljstvo. Znanstvena resnica mi sicer ni prva, a resnica le je in pred njo se je moralo umakniti tudi drago-